

In het kielzog van Darwin - Ei zoeken op Selvagens

Hanneke Meijer

Samenvatting

Voor het tv programma 'Beagle - in het kielzog van Darwin' is de auteur naar het eiland Selvagens Grande gereisd om daar naar fossielen te zoeken. Op dit afgelegen eiland vindt het expeditieteam een bijna compleet ei dat ze daarna op de "Beagle" kunnen laten zien.

Summary

For the tv programme "Beagle - in Darwin's foot steps", the author has travelled to the isle of Selvagens Grande to look for fossils. On this remote island the expedition team found an almost complete egg to show on the "Beagle".

Onder een stralende zon stap ik in Funchal, een havenstad op Madeira, aan boord van het zeiljacht Il Quadrifoglio. Samen met Bert Boekschoten, emeritus professor paleontologie aan de Vrije Universiteit, en een VPRO camerateam bestaande uit cameraman Remco Bikkers, geluidsman Bert van den Dungen, redacteur Siebren Hodes en producer Doke Romeijn, ben ik voor het tv programma 'Beagle - in het kielzog van Darwin' op weg naar Selvagens Grande. Deze kleine rotsblok ligt zo'n 300 km ten zuiden van Madeira, maar was zo'n 30 jaar geleden een bestemming voor enkele expeditie's van het toenmalige Rijksmuseum voor Geologie en Mineralogie in Leiden. Op een van die expeditie's was ene Bert Boekschoten aanwezig. Na enkele dagen op zoek te zijn geweest naar koralen in de omringende wateren (volgens Jacques Cousteau de mooiste ter wereld!) zette Bert voet aan land en zag enkele vogelbotten uit een rotswand steken. Helaas dacht hij er toen niet aan om ze mee te nemen. Die herinnering aan fossiele vogelbotten op Selvagens was voor ons een mooie reden om terug te gaan naar Selvagens. De VPRO dacht er hetzelfde over.

Eenmaal onderweg slaat het weer al snel om en er steekt een flinke windkracht 8 de kop op. Er is niets dan water om ons heen, en terwijl het schip heen en weer rolt en beukt doen we verwoede pogingen om rechtop te blijven zitten en de horizon in beeld te houden. 19 helse uren later rijst in dan eindelijk

in de verte onze bestemming uit zee op. Selvagens Grande! In tegenstelling tot zijn naam slechts een paar vierkante kilometer groot, maar wat een eiland! Afgelegen, rauw en onherbergzaam. Met slechts een zeer beperkte flora en fauna is het een prachtig voorbeeld van een typische eilandfauna. We gaan voor anker in de enige baai van het eiland waar we aan land kunnen. Tollend van vermoeidheid en de ruwe nacht besluiten we al snel dat we vannacht aan land slapen, hoe dan ook. Met onze kleine rubberboot verschepen we onszelf en onze bagage aan land, waar we worden verwelkomd door de eilandwachter Maurizio en de eilandhond Selvagens. We laten Maurizio onze toestemming voor het eiland (Selvagens Grande is een natuurreservaat) zien en leggen uit waarom we hier zijn. Het is al in de middag als we een verkennende tocht over het eiland maken. De strandafzettingen waar we naar op zoek zijn liggen ingeklemd tussen dikke pakketten basalt met loodsteile hellingen en scherpe rotsen. Terwijl ik met handen en voeten achter Bert aan het zigzaggende pad tegen de helling beklim, luister ik naar zijn waterval van kennis, ervaring en anekdotes. In een holte in de wand zit een kuiken van een cagarra, de lokale naam voor Kuhls pijlstormvogel (*Calonectris diomedea*). Het beestje laat me op luide toon weten dat zijn nest niet dient als steun voor tweebeigen op steile rotswanden. We passeren de enige zoetwaterbron op het eiland maar Maurizio waarschuwt dat het water niet te drinken is.

Een cagarra kuiken in het nest.
A cagarra chick in its nest.

Bovenop het plateau is het droog en dor, en tussen het ijskruid liggen her en der resten van kanonnen, herinneringen aan de vroegere strijd tussen Spanje en Portugal over het eigendom van het eiland. Samen met Selvagens Pequena vormt Selvagens Grande de *Ilhas Selvagens*, ofwel de 'wilde eilanden'. Pogingen om de eilanden te koloniseren faalden jammerlijk vanwege het onherbergzame karakter; er was niet voldoende zoet water en er wilde maar weinig groeien. Sinds enkele jaren wordt er veel energie gestoken in het terugdringen van exotische soorten op Selvagens Grande. De tabaksbomen, gevaarlijk voor de pijlstormvogels die er in terechtkomen, en de muizen en konijnen, schadelijk voor de vegetatie, zijn met succes uitgeroeid. Het gevolg is een enorme hagedissenexplosie, die werkelijk overal in, onder en op zitten. Alhoewel hagedissen vrij veel op eilanden te vinden zijn door hun goede zwemvermogen, is het niet helemaal duidelijk of de hagedis op Selvagens inheems is.

Aan de rand van het plateau gekomen, wijst Maurizio schuin langs de rotswand naar beneden. 'Daar moeten jullie zijn'. Ik kijk hem enigszins verbaasd aan, maar hij is serieus. Daar, in de rotswand, dagzoomt een witte laag tussen het

donkere basalt. 120 meter lager beukt de Atlantische oceaan op de rotsen. Bert is echter verrukt, dit is de plek waar hij 30 jaar eerder ook geweest is! Na wat geklauter en een korte inspectie van de site lopen we terug naar het wachtersstation, morgen gaan we verder. Terwijl Louis, onze kapitein, het avondeten klaar maakt wordt het donker en horen we de volwassen cagarra's terugkomen van zee om hun kuikens eten te geven. Vlak voor zonsopgang word ik wakker van de vogels die op dezelfde luidruchtige manier weer terug naar open zee vliegen. Een paar uur later maken we opnieuw de tocht naar de site. De witte strandzandlaag is bij nader onderzoek minder fossielrijk dan dat we dachten. Zachter dan het andere gesteente is de laag verder weg ge-erodeert, waardoor er een overhang ontstaat. Hier en daar steekt een fragment van een schelpje of een klein stukje eierschaal uit de wand. Na wat graafwerk vind ik een botfragment, maar ik heb geen idee wat ik in mijn hand heb. Dan kraakt mijn walkie-talkie en hoor ik Bert, die met gevaar voor eigen leven een stukje verderop is geklommen, schreeuwen. 'Hanneke! We hebben een ei!'. Groen van jaloezie bekijk ik even later een prachtig bewaard gebleven, bijna compleet ei. Tevreden keren we terug naar het wachtersstation. Maurizio belt met de Portugese

De fossielhoudende strandlaag (witte laag) met daarboven een dik pakket basalt.
The fossil-containing beachlayer (white layer) under a thick layer of basalt.

Het ei.
The egg.

Daar is ze dan!
There she is!

autoriteiten en we krijgen toestemming om het ei mee te nemen voor nader onderzoek. Na een jaar gaat het terug naar het museum op Madeira. Als de avond valt komt Doke met een verrassing. De Beagle, die we zouden ontmoeten op Tenerife, zo'n 10 uur varen ten zuiden van Selvagens, is van koers veranderd en is onderweg om ons diezelfde avond op Selvagens op te pikken! Haastig pakken we onze spullen, schudden hagedissen uit schoenen en tassen, en nemen afscheid van Mauritzio, Selvagens en Louis.

Bepakt en bezakt staan we klaar voor vertrek, maar het is al donker als we in de verte lampjes de baai binnen zien varen. Onze opwinding stijgt, maar helaas. Terwijl de Beagle voor anker gaat in de baai, horen we via de marifoon dat het te donker, en dus te gevaarlijk, is om ons nu nog aan boord te halen. We moeten wachten tot morgen. De volgende ochtend worden we na wat logistiek gegoochel dan eindelijk aan boord getakeld. Iedereen is uitgelopen om ons, de 'lifters', te verwelkomen en te zien en horen wat we nu eigenlijk gevonden hebben.

Dan wordt het anker gelicht en met alle zeilen uit varen we verder in zuidelijke richting. Vanaf het achterdek vervaagt Selvagens Grande langzaam. Je moet wel gek zijn om hier te komen, denk ik bij mezelf. Tenminste een hagedis heeft het tot verstekeling geschopt, ondanks onze verwoedde pogingen om onze bagage hagedis-vrij te houden. Nog zo'n mooi voorbeeld van eilandbiogeografie. Dag Selvagens, tot over 30 jaar.

Meer informatie over de reis van de Beagle:
www.beagle.vpro.nl